

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk

MAANEDSSKRIFT

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved H. Neumann og Peter Kr. Iversen

INDHOLD:

- F.*: Oldtidsbaaden fra Julsø.
H. Hejselbjerg-Paulsen: Sognepræst M. H. Nielsen †.
M. H. Nielsen: Fra Ballum Enge I.
J. Raben: Skibssætninger.
Ida Helbo: Af Overlærer Hans Rasmussens Optegnelser.

Sønderjydsk Maanedsskrifts Ekspedition: Museumsinspektør H. Neumann, Aastrupvej, Haderslev.
Arkivar Peter Kr. Iversens Adresse er: Landsarkivet, Aabenraa.

Køb dansk Arbejde!

Haderslev Amts aut. Destruktionsanstalt

Telefon Hammelev 32.

Selvdøde og syge Dyr afhentes overalt i Distriktet.

KURANSTALTE
Gl. Skovridergaard
IB KRISTIANSEN
OVERLÆGE
AABEN HELE AARET
SILKEBORG
FORLANG
PROSPEKT
TLF 514
515

H. C. Hansen

Trikotagefabrik

Ikast

Telf. 21

GRAM

KOLEANLÆG

Brødrene Gram A/s

Vojens

HUSK VORE CISTERNER

»Phønix Model 33«, »Ideal 1935« og

»Phønix-Duplex« (dobbeltskyllende).

Maskinfabriken Phønix Odense

POUL KRØJGAARD

Trikotagefabrik

HERNING

Telf. 406

Hans Jensens Efft.

Trikotagefabrik

IKAST

DIPLOM - IS.

Haderslev Telef. 1160

Vejen Telef. 3

Aktieselskabet

Dansk Galoche- og Gummifabrik

København

Køge

Skive
Tømmerhandel A/S
Skive

Aktieselskabet

Skive Markfrøkontor

Frøavl - Frøhandel

Skive.

Telf. 94. 2 Lin

ASMUS HANSEN

Kolonial- og Kortevarer

en gros

Haderslev

Dyckjær & Christensen

Fiskeeksport

Ringkøbing

Carl J. Ulrich & Søn

Aktieselskab

Haslev - Telefon 600

A/S Sønderjydske

Frøforsyning

Frøavl og Frøhandel.

AABENRAA

Poul Pedersen

Landsretssagfører

Vejle

MORSØ STØBEGODS.

AKTIESELSKABET
N. A. CHRISTENSEN & CO.
KONGELIG HOFLEVERANDØR
NYKØBING MORS

Jydsk Hypotekforening

Aarhus

Oldtidsbaaden fra Julsø

21. Juli 1926 fandtes i Julsøen, en lille Hedesø i den sydvestlige Udkant af Ensted Sogn, en Baad, som var tildannet af en udhulet Træstamme. Baaden laa i den nordvestlige Vig af Søen, et godt Stykke fra Land, nedenfor en Bakke i Marken.

Paa Stedet havde der tidligere været en Ø i Søen. Øen havde ligesom Omgivelserne mod Vest været Mosejord. Den blev i Tidernes Løb tillige med den anden lille Ø i Nærheden underhulet af Bølgeslaget og forsvandt sluttelig helt.

En Dag i Juli 1926, da Vandstanden i det varme Sommergejr var sunken betydeligt, havde Ejeren, daværende Boghandler Frost i Aabenraa, sat Fiskekroge i Vigen i en Halvkreds omkring netop det Sted, hvor Baaden laa skjult paa Bunden af Søen. En nysgerrig Dreng fra Nabolaget svømmede da rundt for at kontrollere Krogene. Herunder traadte han gennem Dyndet ned i Baaden.

Er.dnu samme Dag blev Baaden bragt i Land, efter at man ved at trække et Tov ned under den havde faaet den løsnet fra Dyndet. Dagen efter blev den kørt ind til Byen og hensat i Skyggen af en Nordmur, hvor den for at kunne tørre langsomt blev dækket med vaade Sække og flere Gange i Døgnet overhældt med Vand fra en Kande.

Fundet vakte en Del Opmærksomhed, og da Baaden havde staaet saaledes i en fjorten Dages Tid, kom der en Journalist fra »Hamburger Fremdenblatt« og tog de her gengivne to Billeder til sit Blad.

Baaden er tre Meter lang og delt paa Tværs af en 12—14 cm bred Balk: en Tofte. Bredden indvendig er nu fra 47 til 51 cm. De

nuværende Maal paa Dybden kan ikke have nogen Interesse, da Baaden senere blev indtørret og ødelagt ved en ufornuftig Behandling.

Udhulede Træstammer har indtil for ca. 100 Aar siden enkelte Steder paa Egnen været brugt til Bagetrug. De beholdt saa Stammens Runding. Et Brudstykke af et saadant Trug, lavet af en Stamme af mægtigt Omfang, ligger endnu ved en lille Mosesø ved Andholm, nordfor Røde Kro.

Baadene var flade under Bunden og anderledes tilhuggede end Bagetrugene.

Før Julsøbaaden blev indtørret fremtraadte i Bunden et dybt Ar efter et Øksehug. Ind i dette Ar passede — ejendommeligt nok — helt nøjagtigt en sleben Flintøkse, der Vinteren i Forvejen var funden i en Fure i pløjet Hedejord syd for Søen.

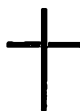
Julsoøbaaden blev af Ejeren skænket til Aabenraa Museum, hvor den senere desværre blev næsten fuldstændig ødelagt. Den var nemlig bleven anbragt paa et Varmehjør, hvorfra man om Efteraaret glemte at fjerne den. Ved denne Tvangstørring fik Baaden den Form, hvori den nu ses i Museet: næsten flad som et Brædt og kløvet af en bred, gabende Revne fra Snuden til hen imod Toften.

Alligevel er det stadig et af de Fund, de besøgende i Museet interesserer sig for.

F.

*Stenalderbaaden fra »Julsoø«
Fremdraget 21. Juli 1946*

Sognepræst M. H. Nielsen

* 24. Februar 1867 - † 7. Februar 1948

Ved fhv. Sognepræst M. H. Niensens Død har Sønderjylland mistet en trofast Ven, Historisk Samfund sin ældste Medarbejder. Faa har haft saa intimt Kendskab til Sønderjyllands Folk og Forhold i Fortid og Nutid som gamle Pastor Nielsen. Og faa har elsket vort Land og vor Landsdel mere uselvsk end han. Den havde allerede fra hans tidligste Ungdom en stor Plads i hans rige og varme Hjerte.

Pastor Nielsen blev født i *Jernved* Sogn, ikke langt fra Kongeaa-grænsen. Og allerede som Student og Kandidat færdedes han henede i sine Ferier, fra Hallig Oland til Als, længere Ophold gjorde han i *Ballum*, hvor han vandt sig Venner for Livet, og i *Slesvig*, hvor han i Statsarkivet studerede det tabte Lands Fortid.

Det var derfor for ham noget af et Eventyr, en Guds Gave, der blev rakt ham, da han 54 Aar gammel af Kongen blev kaldet til Sognepræst i *Skrydstrup*, efter at han var blevet valgt til Sognepræst for *Skrydstrup Menighed* 22. Juli 1921. Som den beskedne Mand han var, trængte han sig ikke paa, men da Kaldet lød henede fra, fulgte han det gerne.

Det blev sagt ved hans Kiste, at en bedre Søn har Danmark ikke sendt hened ved Genforeningen. Det er meget sagt, men de, som har kendt gamle Pastor Nielsen, vil sande disse Ord.

Pastor Nielsen var af de ædles Æt, en Mand af gammel Dyd og dansk Oprigtighed. I vor raa og brutale Verden færdedes han som et Sendebud fra en helt anden Verden. Dybt rodfæstet i jydsk Bondekultur, præget af ægte Fromhed og sand Kultur. Hvor han kom, bragte han Lys og Kærlighed og et godt Budskab med. M. H. Nielsen var *Sognepræst*, og hans Liv og Færd svarede til de høje Krav, denne Titel kræver af sine Bærere. Der er Præster, som er større Prædikanter og mere veltalende, end han var; men vi kender ingen, der som han kunde bane Vej for et Solstrejf fra Evigheden ind til et forpint Sind, ind over et Syge- eller Dødsleje.

Der er mange, som ved Efterretningen om hans Død, har foldet Hænderne og sagt Tak for Mennesket og Præsten M. H. Nielsen.

I sin Fritid dyrkede Pastor Nielsen Videnskaben. Naar han, den enlige Mand med det skrøbelige Legeme, kom træt hjem fra sine Husbesøg, søgte han Hvile i at sysle med historiske Emner. Han blev *Fattigvæsenets Historieskriver* i Nordslesvig. Et underligt Emne kunde man synes. Men Pastor Nielsen var de fortryktes og oversetes Ven, deres Skæbne og Kaar i Fortiden søgte han at udforske. Han søgte Mennesket bag Pjalterne og Uhumskheden i Fortidens Fattighuse.

Af det store Materiale han i Tidens Løb fik samlet, naaede han kun at faa en Del behandlet og udgivet. En Artikel om *Fattiggaarde i Ribe Amt* (herunder ogsaa en Del fra Vestslesvig) og Bogen *Fraslesvigsk Fattigvæsens Fortid* (1944) er Frugter af hans Flid. Men egentlig er det kun en Torso. En tiltagende Øjensygdom hindrede ham i at faa Værket fuldført efter den Plan, han havde tænkt sig. Man maa haabe, at hans utrykte Materiale i Fremtiden maa komme en anden til gode.

Ellers spænder hans historiske Forfatterskab i Historisk Samfunds Publikationer over Aarene fra 1895*) indtil 1948. Han begyndte tidligt, og han var flittig til det sidste, skønt hans Øjnes Lys næsten var udslykt, da han skrev — eller dikterede — den Artikel, som nu følger efter hans Død.

Fra først til sidst sobert Arbejde, ægte Guld, skrevet i et smukt Dansk, undertiden med et Blink af Humor, altid præget af Kærlighed og Kendskab til vor Landsdel, dens Natur og Mennesker .

I sit Testamente havde han bestemt, at hans Støv skulde hvile paa Skrydstrup Kirkegaard, i det sønderjydske Sogn, han viede sine Kræfter og Evner. Den Plet af Sønderjyllands Jord han ejede, en Plantage paa Skrydstrup Hede, som han omfattede med rørende Kærlighed, fordi det var sønderjydsk Jord, skænkede han i sit Testamente Skrydstrup Kirke.

H. Hejselbjerg Paulsen.

*) Godske Rantzau og Selvejerne i Lø Herred.

Fra Ballum Enge

Af M. H. Nielsen

I.

Til Ballum Sogn hører der et samlet Areal paa 2964 Hektar. Deraf er godt en Trediedel, omkring ved 1100 Hektar, Eng, der ligger samlet i et Stykke længst mod Vest i Bredeaadalen. Hovedparten af Engene er frugtbar Marsk, og det er ikke uden Grund, at man undertiden har kaldt disse Enge for Sognets Guldgrube. Langt ind i forrige Aarhundrede var det de 48 Gaarde i Sognets fire nordligste Byer — Vesterende, Østerende med Mølby, Husum og Baadsbøl — der i Fællesskab ejede Engene.

Det er forstaaeligt, at Bønderne i den sydlige Del af Sagnet kunde fristes til at se med en Smule Misundelse paa deres Fæller oppe i den nordlige Del af Sagnet. Et Vidnesbyrd herom skal nævnes. Ti Bønder i Rejsby og Buntje havde en Tid lang haft 1½ øde Gaard i Hybjerg, Mjolden Sogn, i Forpagtning. Forpagtningen udløb 1737, og de ansiger nu om at faa den fornyet. Som Begrundelse for Ansøgningen anfører de bl. a., at de til deres Gaard ikke har saa meget Hø, at de dermed kan »overføde en eneste Ko«. Denne Mangel paa Hø har ogsaa medført »store og høje Restancer hos vore Forfædre«. Endelig gør de gældende, at de sammen med Bønderne i Møgeltønder Birk er besværede med at vedligeholde Veje, Damme og Diger, »hvilke Besværligheder de 48 Gaardes Besiddere slet intet vide af«. Ansøgningen blev bevilget¹⁾.

Udskiftningen.

Allerede i 1774 skete der en delvis Udskiftning af Ballum Enge, Lodsejerne enedes da om at skille 288 Demat ud af Fællesskabet, saaledes at hver af de 48 Gaarde fik en Fenne paa 6 Demat. Disse saakaldte »Marskfenner« udgjorde den Del af Engen, der laa nærmest ved Agermarken.

Godt og vel en halv Snes Aar senere er der Planer fremme om at udskifte Resten af Engene: Den 15. Oktober 1787 er Grevskabet Schackenborgs Landvæsenskommission tilligemed den for Ribe Stift beskikkede Landinspektør Bie tilstede i Ballum for at »overlægge og

1) Ark. paa Schackenborg Nr. 21.

bestemme Planen«. Nogle af Beboerne havde desuden foreslaet, at Engene blev inddigede med »forsvarlige Diger«. Derved kunde man ikke blot bevare Kreaturerne, naar der indtraadte Oversvømmelse, men Folk kunde ogsaa »med større Nytte indgrøfte de dem tildelte Fener«. Kommissionen følte sig tiltalt af disse Planer, og den anbefalede, at Beboerne maatte nyde Understøttelsen paa den Kongelige Kreditkasse til »dette saa nyttige Værks Foretagende«. Der kom dog foreløbig ikke noget ud af de omtalte Planer. Af en Skrivelse fra Rentekamret, dat. 3. April 1790, til Grev Schack paa Schackenborg fremgaar det, at »den største Del af Lodsejerne er imod Inddigningen og aldeles frabede sig samme«. Derfor maa baade Inddigningen og de enkelte Lodders Afgroftning »bero indtil videre«.

Der skulde hengaa omkring ved 130 Aar inden det omtalte Dige blev rejst. Med Hensyn til Udskiftningen blev Ventetiden knap saa lang. Da der var gaaet en fyrretyve Aar, bliver der atter Røre om Sagen. Sidst paa Aaret 1827 havde Sognet faaet en ny Præst. Han hed Jørgen Hansen og er født 1802 i Tandslet paa Als, hvor hans Fader var Smed. Ret længe holder han dog ikke herovre paa Vestkysten. Allerede 1830 søgte han, stærkt tilskyndet af sin Svigerfader, Præsten i Hørup, tilbage til sin Fødeø, hvor han først blev Præst i Notmark og senere i Egen. Her døde han i Aaret 1889. I Tiden fra 1848 til 1864 havde han været Biskop over Als og Ærø.

Skønt det kun var faa Aar, Pastor Hansen virkede i Ballum, gik disse Aar ikke sporløst hen over Sognet. Ved sin Tiltrædelse af Embedet havde Stiftamtmanden sagt til ham, at Ballum Sogns Fattigvæsen var »det værste i hele Ribe Stift«. Den Fattigdom, der fandtes i hele Landet efter en Deltagelse i Napoleonskrigene, var særlig følelig i Ballum Sogn. Skibsfarten er skrumpet ind og det samme er Tilfældet med Afsætningen af Kniplinger. Priserne paa Landbrugets Produkter var sunket ned til et Lavmaal. Hvert tiende Menneske i Sognet fik Hjælp fra Fattigkassen. Ogsaa blandt Gaardmændene var der Folk, som maatte ty til Sognet om Hjælp. I Aaret 1829 lykkedes det den unge Præst at faa oprettet en »Forsørgelses og Arbejdsanstalt- eller Fattiggaard i Ballum i Lighed med den, der tre Aar tidligere var oprettet i Døstrup Sogn¹⁾).

Den unge Præst blev ogsaa for adskillige af Sognets Beboere en Foregangsmand paa Landbrugets Omraade. Fra Als førte han med sig en Plov, der er lettere end den, der brugtes i Ballum, han lagde sig efter Brak og Mergling og han saaede Kløver i Udlægsmarken. Hans Opmærksomhed var ogsaa rettet mod Fordelen ved en Udskift-

¹⁾ Fra Ribe Amt 1934, S. 416 f.

ning af de fælles Enge. Knap Halvdelen af den Præstegaarden tilhørende Eng fik han skilt ud og udgrøftet i en Fenne paa 9 Demat i den vestlige Udkant af Engene.

Faa Aar før Pastor Hansen blev Præst i Ballum var der fra Møgeltønder kommet en Mand ved Navn Christian Nielsen til Sognet. I en længere Aarrække havde han gjort Tjeneste paa Schackenborg Gods-kontor, først som Skriver og senere som Fuldmægtig. Under 22. Sept. 1822 blev han beskikket til at være Grevskabets Delefoged for de to Distrikter Ballum og Lustrup. Sin Bolig fik han paa en af Grevskabets Gaarde i Ballum. Han skulde inddrive Grevskabets Indtægter, i Særdeleshed Fæste- og kongelige Skatter, holde Fæstehusene i Orden, forestaa Lægdsforstanderiet, føre Tilsyn med Ydelsen af Ægter, have Opsyn med Grevskabets Forstrand og tage sig af Skole- og Fattigvæsen »saavidt Grevskabet vedkommer«. Iøvrigt forpligter han sig til at befordre Grevskabets »Gavn og Bedste med al Flid«. I aarlig Løn skal han have 400 Rigsdaler Sølv, Fribefordring ved Rejser til Schackenborg og en Dags Arbejde af Sognets Beboere ved Høsten eller ved anden Lejlighed¹⁾. Over for sit Herskab maatte han stille Sikkerhed for 500 Rigsbankdlr. For denne Sum stillede den rige Hans Oksen i Forballum Kautio²⁾.

Biskop Hansen siger i sine Erindringer, at denne »grevelige Oppøbselsbetjent« var ham »en udmærket Støtte« ved sin »Retsindighed og sit nøje Kendskab til alle Sognets og Egnens Forhold«. Præsten har vel ogsaa betydet noget for Delefogden. I hvert Fald var de enige om, at det vilde være en Fordel at faa Engene udskiftet af Fællesskabet. Han faar nemlig en Fenne paa 4 Demat skiftet ud og indgrøftet ved Siden af Præstens Fenne.

I Tiden mellem 1800 og 1859 var Knud Kaysen Degn i Ballum og Lærer ved Skolen i Vesterende. Han tilhørte en paa Tønderegnen udbredt Lærerslægt. Hans Fader havde dog været Skipper. Han boede i Vraagaard, Emmerlev Sogn, hvor Sønnen Knud blev født i Aaret 1775. Skipperens Fader havde været Degn i Hjerpsted. Efter sin Afsked flyttede Lærer Kaysen til Visby, hvor en Søn, der en Tid havde været sin Faders Medhjælper i Ballum, nu var Degn. Han døde her 1861.

Kaysen nød stor Anseelse som Lærer. Hans Skole var en Tid anerkendt som Normalskole eller Mønsterskole for Lærerne ved Prezlich under Skolen. Der var i »den indbyrdes Undervisningsdage.« Denne Undervisning havde i særlig Grad Frederik den sjettes Yndest,

1) Godsark. I 76.

2) Panteprotokol for Møgeltønder og Ballum Birker.

og da Kongen en Gang aflagde Skolen i Ballum et Besøg, havde han personlig overrakt Lærer Kaysen Dannebrogsmændenes Hæderstegn¹⁾.

I Aaret 1831 efterlignede Lærer Kaysen det af Præsten og Delefogden givne Eksempel, idet han da faar udskiftet en Fenne paa ca. 4 Demat ved Siden af de tidligere udskiftede Fenner. De tre Engstykker kaldes endnu »Præsteengen«, »Fogedengen« og »Degneengen«.

De ovennævnte Mænd var alle Tilflyttere, og de var jo økonomisk set mere velstillede end de i Sognet hjemmehørende Bønder. Hvordan er deres Stilling med Hensyn til Udskiftningen. De fleste er tilsyneladende Modstandere eller i hvert Fald betænkelige over for Sagen. En Undtagelse herfra dannede Sognets største Lodsejer Niels Pedersen Gram, der boede paa en Gaard i det nordøstligste Hjørne af Vesterende²⁾. Han var født i 1784 i Baadsbøl som Søn af Skibsfører Peder Nielsen Gram. Selv havde han i sine unge Dage — som de fleste unge Mænd i Ballum paa den Tid — pløjet Søen. Han kaldes i Tiden omkring 1830 »forhenværende Skipper«. Rimeligvis har han sagt Farvel til Søen, da han overtog den store Gaard. Helt har han dog ikke taget Afsked med Søen, idet han ved sin Død i 1859 i Kirkebogen betegnes som Skibsreder. Paa en Dør i den gamle Gaard læses endnu følgende Indskrift, der vel nok i nogen Grad afspejler den gamle Skipper og Gaardmand Niels Pedersen Gram for os:

Frygt Gud, Brug Tiden, Betænk Enden.

Da Pastor Jørgen Hansen kort før Jul 1827 kom til Ballum boede han nogle Uger i Grams Gaard, indtil den noget forfaldne Præstegaard var sat nogenlunde i Stand. Pastor Hansen skriver i sine Erindringer, at Gram tog imod ham »med megen Velvilje«. Paa flere Maader delte de to ogsaa Interesser. De var begge Foregangsmænd paa Landbrugets Omraade, baade med Hensyn til Driftsmaade og Arbejdsredskaber. Det kan saaledes nævnes, at Gram indførte den engelske Svingplov, der kunde trækkes af to Heste. For den i Ballum tidligere brugte Plov skulde der helst spændes tre eller fire Heste.

Ogsaa i Synet paa Fordelen ved en Udskiftning af de fælles Engstemmede de to Mænd overens. Men det blev Gram, der fik denne Udskiftning ført helt igennem. I et Brev, der er dateret 18. 4. 1831, forelægger han Sagen for Stiftamtmand Sponneck i Ribe. I Brevet fortæller han bl. a. om de af Præsten, Delefogden og Degnen udgrøftede Engstykker. Degnen er dog ikke helt færdig med Indgrøftningen af sin Fenne. Han nævner ogsaa, at der findes enkelte smaa Fenner

1) P. Feddersen Jensen, Visby Sognekronike 96.

2) Gaarden var den oprindelige »Præstegaards Stav«. Men Præsten Peder Brodersen havde faaet Grevens Tilladelse til at ombytte den med en Gaard ved Kirken. Præsten havde tilsyneladende boet i den nye Præstegd. siden 1687. Ballum Birks Tingb. 11. April 1722.

»indtil Engene«. I sit Svar paa dette Brev foreslaar Stiftamtmanden, at Beboerne paany foretager en delvis Udskiftning. Saa vil formentlig en fuldstændig Udskiftning snart følge efter.

Dette Raad fandt tilsyneladende god Tilslutning hos Beboerne. Allerede i Maj Maaned enes samtlige Lodsejere om, at der i den saakaldte Nyeng skal udskiftes en Fenne til hver af de 48 Gaarde. Enigheden varede dog ikke saa længe. Saa er der en enkelt af Lods-ejerne — Ingvard Nicolaysen i Mølby — der fremkommer med en Indsigelse mod den trufne Overenskomst. Han ønskede, at Udskiftningen skulde være fuldstændig, ikke delvis. Dette blev Tuen, der væltede hele Læsset.

Der hengaar dog ikke særlig lang Tid, inden Sagen tages op paany. Under 23. April 1781 var der udstedt en Forordning, som paabød, at en enkelt Lodsejer kunde forlange at faa sin Jord skilt ud af Fælles-skabet, og at de andre Lodsejere skulde deltage i de med Udskillelsen forbundne Udgifter. I Henhold til denne Forordning fremkom Gram og Delefoged Nielsen i Efteraaret 1833 med Forlangende om, at faa deres Lodder udskiftet. De havde tilkaldt Landinspektør Kammeraad Oxholm, der i Henhold til førnævnte Forordning indkalder samtlige Lodsejere til et Møde for om muligt at faa en mindelig Overenskomst i Stand. Men ingen af de indvarslede gav Møde. Landinspektøren forlanger da, at en Landvæsenskommission skal optræde som Mægler og afgive Kendelse i Sagen.

Aastedsmødet holdtes d. 12. Okt. 1833. Til de førnævnte Lods-ejere var der nu kommet fem andre, saa der var ialt syv, der ønskede deres Lodder udskiftet. Af de Grunde, som de angav til Fordel for en Udskiftning, skal nævnes følgende. De fælles Enge bliver hvert Aar delt i 144 Lodder, der ved Lodtrækning fordeles med 3 Lodder til hver Gaard. Erfaringen viser, at den ene Gaards Lodder kan give 12 til 20 Læs Hø mindre end den andens.— Hver Lodsejer skal nu have sine 3 Lodder omhugget eller slaaet i Løbet af 6 Dage. Ved Udskiftningen bortfalder denne Bestemmelse og den paagældende Lods-ejer kan da selv bestemme, naar han vil have sin Eng slaaet. Maaske vil han vente for at faa større Afgrøde eller paa at faa bedre Vejr. — I Tilfælde af Oversvømmelse var det næsten umuligt for den enkelte Ejer mellem 600—700 Kreaturer at finde dem, der hører ham til, og hente dem hjem, hvis han har Lyst til det. — Een Ting er der, som især talte til Fordel for Udskiftningen: »Med Harme maa man rolig taale at se den Uskik, at den fælles Eng opkøres ved at Folk køre langs og tværs over Lodderne til stort Tab for Grøden, uagtet de fornødne Veje er aflagte, men ej følges.« Mens de fleste Veje henligger

ubrugte, er der tit saa dybe Hjulspor i Engene, at man ikke kan slaa der.

Modstanderne havde valgt 5 Mand som skulde tale deres Sag. Af de Grunde, som disse Mænd fremførte mod Udskiftningen skal nævnes følgende: Naar Havvandet trænger ind i Grøfterne, kan det befrygtes, at Vandet udskærer disse til Tab for Fennerne. — Naar Fennerne afgrøftes, maa der sørges for et Vandingssted i hver af dem. Det er tvivlsomt, om der kan skaffes tilstrækkeligt med Vand i alle Fenner. I Tilfælde af Oversvømmelser kan det ske, at Drikkevandet bliver brak. — Under Stormfloder vil det blive vanskeligt at redde Kreaturerne, der nu kan søge hen til højtliggende Steder i Engene. Naar Fennerne udgrøftes, bliver det nødvendigt at holde Kreatuerne sammen To og To. Og denne Sammenkobling vil gøre det vanskeligere for Dyrene at klare sig igennem Vandet. — I vaade Somre vil Vejene lade sig opkøre og blive ufremkommelige.

Det blev de syv Tilhængere af Udskiftningen, der bar Sejren hjem. Kommissionen afgav den Kendelse, at de var berettigede til at faa deres Part af de fælles Enge udskiftet, og at samtlige Lodsejere skulde afholde de med Udskiftningen forbundne Udgifter.

Det lader til, at Modstanden af Udskiftningen nu har givet efter. I en Indberetning fra Ribe Stiftamtmand til Rentekamret, dateret 15. April 1838, siges det, at Udskiftningen af Ballum Sogns Enge er approberet af Kollegiet ved Skrivelse af 27. Juni 1835. Udskiftningen fandt dog først Sted i 1836, og i 1837 blev alle Lodder uden Undtagelse afgrøftede. Det tilføjes at »samtlige Opponenten mod Udskiftningen nu ere velfornøjede med, at denne har fundet Sted.« Naar Enden er god, er jo, som det gamle Ord siger, al Ting godt¹⁾«.

(fortsættes).

1) Ribe Amtsark., Landsark. i Viborg. Udskiftn. og Landvæsenskommissionssager Nr. 31. Dr. G. Hansen Stat Forsch. über das Herzogth. Schleswig-H. Biskop Jørgen Hansens Optegnelser om mit Levned i Sønderj. Aarb. 1904.

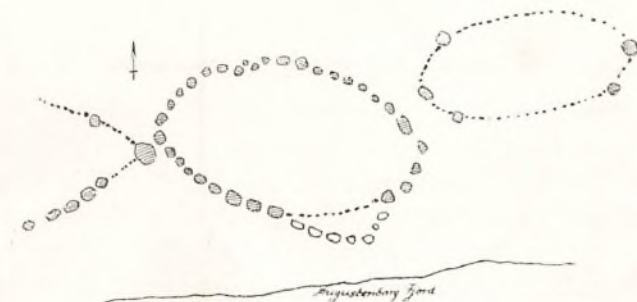
Skibssætninger

Af J. Raben

I »Sønderjydske Maanedsskrift« 3. Aargang S. 56—58 skriver Hans Hejselbjerg-Paulsen om Skibssætninger og siger, at Sønderjylland ingen Skibssætninger har at fremvise, efter at de saakaldte Dannebrogsskibe ved Genner er forsvundne.

Der findes dog to Grupper af Skibssætninger paa Als, begge i Egen Sogn. Den ene ligger ved Dyndved Strand (Augustenborg Fjord) lige indenfor den lille Ø Katholm, den anden ude paa Stolbronæs, hvor Augustenborg Fjord og Als Sund mødes.

1. Dyndved Strand

Skibssætninger ved Dyndved Strand.

Paa en lavtliggende Mark (Eng) ved Dyndved Strand, tilhørende Gaardejer Jes Miang i Dyndved findes tre Skibssætninger, af hvilke de to dog er stærkt forstyrrede. De ligger i umiddelbar Nærhed af Strandkanten, i Retning ØSØ — VNV.

Den østlige har kun enkelte Sten bevaret. Længden mellem Stævnerne er ca. 11 meter, Bredden ca. 6 meter.

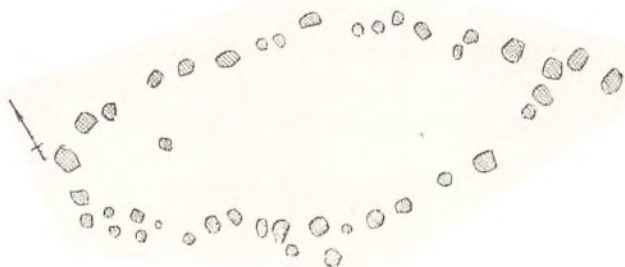
Ved Strandkanten, lige syd for, ligger en Del større Sten. Her har staaet en Braadeovn. Stenene er Fundamentet fra denne, og man har taget dem fra Skibssætningen.

Den midterste, er bedre bevaret. Den har en Længde af 13 meter og en Bredde af 7—8 meter. Siderne dannes af ca. 40 Sten. Dens vestlige Stævn bestaar af en ret høj Sten, der samtidig danner Stæv-

nen af den tredie Skibssætning. Af denne er dog kun en Del bevaret. Man har taget en Del af Stenene og lagt dem længere ind mod Strandkanten for at dæmme op for Bølgerne, og efter disse Stenes Antal, maa der have været flere end de tre Skibssætninger, af hvilke man har sikre Rester.

Lige ved disse Oldtidsminder ligger en stor Grusbanke ud mod Strandkanten. Deri har man ved Grusgravning fundet flere Skeletgrave fra den senere Jernalder. De var yderst fattigt udstyret med Gravgoods, i tre af Gravene fandtes kun Rester af en lille simpel Jernkniv.—

2. Stolbronæs

Den bedst bevarede Skibssætning paa Stolbronæs.

Denne Gruppe ligger i Strandkanten paa den yderste Spids af Stolbronæs, tilhørende Gaardejer Jørgen Moos i Stolbro. Her har Havet skyllet en Del Land bort, og næsten ødelagt Oldtidsminderne. To Skibssætninger ligger paa selve Forstranden og al Jord er borte, men Stenene er bleven liggende nogenlunde paa Plads. Havet har paa dette Sted ikke haft saa stærkt Bølgeslag, at det kunde flytte Stenene. Rester af to andre ligger ind mod Kysten. Skibssætningerne ligger i samme Retning som ved Dyndved Strand.

Den bedst bevarede er 16—17 meter lang og 6—7 meter bred og har spidse Stævne. De to buede Sider bestaar af 41 Sten.

Den anden, ca. 14 meter lang og 5—6 meter bred, er mere forstyrret, der er kun 9 Sten tilbage men Formen er kendelig.

En tredie Skibssætning i den ca. 1 meter høje Kystskrænt, hvor man kan forfølge den buede Sydside i ca. 12 meters Længde — Dens Nordside ligger under en lille Dæmning, der i sin Tid er kastet op for Havet. — Lidt længere mod Øst ligger en Række Sten, der uden Tvivl er Rest af en fjerde Skibssætning.

I Nærheden af disse Oldtidsmindesmærker ligger nogle smaa Gravhøje. Disse smaa Høje kendes ogsaa andre Steder i Forbindelse med Skibssætninger.

Foruden de af Hejselbjerg-Paulsen omtalte Skibssætninger ved Gerner, kendes saadanne Mindesmærker i Limfjordsegnene, paa Hjarnø i Horsens Fjord, paa Langeland, Sjælland, Bornholm og andre Steder.

Skibssætninger er Grave, der er omsat med buede Stenrækker, som mødes i to Spidser og saaledes ligner et Skib. Fra disse Grave kendes kun ringe Fund, der næppe tillader en nøjagtig Datering. Der er fundet brændte Ben i Gravens Midte eller hen mod en af Stævnene, i andre har der været grove Lerkarsskaar men kun faa og ringe Metalgenstande. Man mener at Skibssætningernes Tid kan føres tilbage til Broncealderens Slutning, og at denne Gravskik endnu kendes i Vikingetiden.

Af Overlærer Hans Rasmussens Optegnelser

Ved Ida Helbo

I Sommeren 1891 var jeg for første Gang i Sønderjylland, indbudt til et Besøg af gamle Jakob Plaettner, til hvis Ære jeg i »Vort Forsvar havdet skrevet et Digt, som i kalligraferet Stand var bleven op-
hængt i Borgerforeningen i Flensborg. Digtet hed: Til ham, som begrov vore Døde.

Aldrig har jeg mødt en mere beskeden og jævn Mand end den gamle Graver Jakob Plaettner. Jeg fulgte med ham gennem Flensborgs Gader og fik Øje paa en anselig Bygning, som bar Indskriften: Plaettners Stift. »Naa, der staar Deres Navn!« sagde jeg. »Ja, det er en Bolig for gamle Folk som en Borger her i Byen har oprettet,« svarede Plaettner stiltørdigt. »Er det en af Deres Familie?« »Nej, det er for Resten mig selv,« og saa gik vi ind og saa til de gamle Beboere.

I en Landauer befordrede Plaettner os til Sankelmark, hvor vi gennemgik hele Slagmarken, og da det var køligt i Vejret, drak vi en Grog i Oversø Kro. Derefter besøgte vi gamle Tofte paa Aagaard, som havde været Bestyrer af den danske Borgerskole i Flensborg, til Prøjserne lukkede den. Han var Far til de to sønderjydske Piger. Da han saa os, raabte han: »Danske Mænd! Velkommen i mit Hus! Frøken (han vendte sig til sin Husbestyrer) — lad os faa en Bolle Punsch!« Og da vi havde faaet den, udbragte han en Skaal for Chr. IX. I Samtalens Løb forsikrede han at han skulde kunne kende enhver, som havde gaaet i Skole hos ham, hvor gamle de end var blevet. Saa kom der et Par halvgamle Bønderkoner og vilde hilse paa deres gamle Lærere. »Se saa, Tofte!« sagde vi, »nu gælder det!« »Ja, har de gaaet i Skole hos mig, skal jeg ogsaa kunne kende dem!« svarede han og stil-

lede sig hen og saa vist paa dem. »Ah!« udbrod han og pegede paa den ældste, »du havde nogle Dupper i Ørene, du hedder saadan og saadan og den anden hedder saadan,« — og det passede. Senere traf jeg Tofte hos Svigersønnen, Musiklærer Tofte, Skaarup. Han blev over 90 Aar.

Af de to sønderjyske Piger døde Helga, som sidder ned paa Billedet, ung; Tyskerne ødelagde hendes Gravminde paa Oversø Kirkegaard. Den anden, Valborg, staar op paa Billedet og blev gift med sin Fætter i Skaarup. Jeg skrev ved Helgas Grav:

Aaens Bølge gav dit Øje Farve;
Lyngens Blomster laante Kinden Rødme,
Gyvelguldet lyste om din Tinding,
Hedens Fugle lærte dig at synge,
da du legede ved deres Reder.
Snart dog Øjet skinned mørkt mod Bølgen
Kinden rødmede af ædel Harme,
Lokken mørknede, som om Guldet falmed,
Sangen mer vemodig blev end Hjej lens,
naar du skued ud fra Lyngens Tuer,
thi du saa et Syn, du aldrig glemte:
Fjendens Heste drak af Aaens Vande,
Lyngen Rødme fik fra Blod af Brødre,
grumme Ørne kom at dræbe Lærken,
den, der før sad tryk bag Gyvelbusken.
Sorgen skyggede din unge Pande,
Kindens røde Roser tabte Farven,
Hjertet brast, og ung du sank i Graven.
Men du steg til Himlen som Valkyrie
for til faldne Helte Horn at række.
Hid til Landet, hvor din Barndoms Glæde
tidligt sløredes af Sorgens Skygger,
svæver end din Aand i Aftensvalen.
Her, hvor Jorden Brødres Blod har drukket,
tavs og vemodsfuld mod Nord den skuer.

Første Gang jeg var i den hyggelige Slesvig By, var Domkirken uden Spir. Nu har den et mægtigt 400 Fod højt Spir. Det var Kejser Fr. IIIs sidste Regeringshandling at befale dette Spir rejst. I Kirken viste Degnen mig en Stump af den Lænke, hvormed Erik Plovpenning blev sænket ned i Slien. Jeg siger Degnen, men det var hans Datter. Da jeg 8 Aar senere igen var i Kirken, vilde han spise mig af med en mere moderne Stump Lænke; men jeg sagde: »De maa ikke narre mig;

jeg er selv Degn,« hvorefter han meget flov maatte indrømme, at det ikke var den rigtige Lænke. Men forøvrigt er der jo nok at se i denne dejlige Kirke, først og fremmest Altertavlen.

Jeg vandrede over Lo Hede og kom til Lille Dannevirke. Nogle Skolebørn vidste godt, at der var noget, der hed Waldemars-Mauer og Thyras Borg; men hvad det var for en Valdemar og Thyra, vidste de naturligvis ikke. Derimod vidste de Besked om den fransk-tyske Krig 1870—71, for der havde deres Fædre været med.

I Flensborg var jeg altid glad for at komme, der var mine Venner Jacob Plaettner, Jens Jessen og andre Medarbejdere ved »Flensborg Avis« og ikke mindst Gustav Johansen med de milde Øjne og Stamkruset i hver Beværtning. Jeg har adskillige Gange gaaet gennem Flensborg med ham eller siddet ved hans Side i Borgerforeningen, hvor Samtalen gik paa Dansk, Plattysk eller Frisisk, som det kunde træffe sig. Jeg har set en 4aarig Dreng i Flensborg, som talte Dansk, Plattysk og Frisisk.

Jeg har ogsaa siddet paa Sommers Hotel sammen med Redaktionen af »Flensborg Avis«, medens nogle tyske Lirekasser var opstillet udenfor Bladets Kontor, som den Gang var ved Havnen, og spillede Schleswig-Holstein meerumschlungen — til vor største Fornøjelse.

Vi sad en Aften i Borgerforeningen i Flensborg, hvor bl. a. den gamle Borgmester fra den danske Tid, Hans Jensen, var nærværende. Talen faldt paa Fr. VII's sidste Besøg i Foreningen, og man fortalte, at han havde danset med Hans Jensens Kone. Kongen havde sagt: »Jeg bliver for tyk; Sengene kan ikke bære mig; sidste Nat faldt jeg igenem Sengen ude paa Lyksborg!«

»Gud, Deres Majestæt,« sagde Borgmesterinden, »faldt Grevinden med?«

Hun mente, som den brave, gammeldags Borgerkone, hun var, at Mand og Kone laa i samme Seng.

Jeg var paa Dybbøl første Gang 1891 og har været der adskillige Gange siden. Engang var jeg Vejviser for Grosserer Selgen Sthyr (Biskoppens Broder) og Apotheker Højberg med Frue fra Ringkøbing. Da vi kom tilbage til Sønderborg, holdt min Ven, Købmand Esben Due, paa Skibsbroen for at køre mig omkring paa Als. Vi kom bl. a. til Spang Kro, hvor vi havde været Aaret i Forvejen. Den brillante Krokone var ligesom Raadmand Wessels Kone i Trondhjem Moder til 18 Børn.

»Kender De den Mand?« spurgte Esben Due og pegede paa mig. »Ja, det er jo ham, som satte mig i æ Dagblad i Fjor,« svarede hun, og saa fik vi en Punsch, og hun sagde: »Leve gamle Danmark!«

Det gør mig ondt, at baade Krokonen i Spang og Esben Due gik bort, før Als igen blev Dansk.

Det samme var Tilfældet med min gode Ven, Redaktør af »Dybbølposten«, Johs. Moldt og hans prægtige Hustru, Frederikke, f. Hollænder. Hvor ofte har jeg ikke en varm Sommerdag siddet i deres Have under det store Morbærtræ, medens vi drak et Glas kold Rhinskvin!

I Aabenraa havde jeg en god Ven i Math. Andresen, Formanden for Sprogforeningen, gift med Enken efter Rigsdagsmand Junggrens Søn. Jeg boede engang 4 Dage hos dem, uden at Politiet fik noget derom at vide, hvad der vilde have været ret slemt baade for dem og mig, om det var bleven opdaget.

I Haderslev havde jeg en god Ven i Redaktøren af »Modersmaalet«, Axel Sabroe. Naar jeg var i Haderslev, boede jeg naturligvis paa det danske Hotel »Harmonien«, hvis Vært, Bøllemose, var Broder til Pastor Bøllemose til Skelby og Gedesby paa Falster. En Eftermiddag kom jeg fra Fredericia til Haderslev og spurgte Tjeneren om Redaktør Axel Sabroe var hjemme. »Ja, det er han«, var Svaret, »han er til stor Middag fordi Pastor Bøllemose og hans Datter er kommen.« Jeg sendte mit Kort ned til Sabroe. Saa kom der Indbydelse, om jeg vilde deltage i Middagen. Det gjorde jeg, og siden sad vi i Haven og drak Champagne i lange Baner (en Drik, som jeg forøvrig aldrig har syntes om). Jeg sad mellem Pastor Bøllemose og hans smukke 17aarige Datter. Paa et vist Tidspunkt sagde Pastor Bøllemose: »Jeg kan ikke — hikke — finde mit Glas!« »Du kan nok vide, Far,« sagde den unge Dame, »at det er det, der er mindst i!« Jeg rejste mig og udbragte en Skaal for den skarpsindige unge Dame. Stor Jubel.

Engang paa Hjemturen fra en Køretur fra Haderslev til Havet, sang hele Selskabet »forbudte Sange«; det viste sig, at en Købmands Kone, som var Sachserinde, kunde alle Versene og var mere dansk — om muligt, end de andre.

Min Ven, Købmand Dahl i Haderslev havde en lille Søn paa tre Aar. Naar man sagde til ham: »Hvor er du dansk?«, slog han sig for Brystet og sagde: »Her!« — »Hvor er du tysk?« »Der!« sagde han og pegede paa det Sted, der er højest, naar man sanker Spaaner. »Han bliver aldrig tysk!« sagde jeg. »Det er heller ikke Meningen«, svarede Faderen.

Blandt mine sønderjydske Venner maa jeg ikke glemme Peter Skau paa Bukshave. Jeg har besøgt ham der, som han ogsaa besøgte mig i Saxejøbing.

Aktieselskabet

Motorfabriken „Frederikshavn“

Haslev Gymnasium - *Kostskole
for Dreng*

Eksamensret til Mellemskole-, Real- og Studentereksamen.
Alle Oplysninger ved Henvendelse til

Peter Kæstel, Rektor. Haslev.

Reserveret

„B“

Støt dansk Industri

Reserveret

„2 7 9 9“

AKTIESELSKABET

SKARREHAGE MOLERVÆRK

Nykøbing Mors

Morsø Textilfabrik A/S

Telefon 575 (2 Linier)

Nykøbing M.

Bornholms Maskinfabrik, Rønne

Jernstøberi, Maskinfabrik, Bygningsstøbegods

Aktieselskabet

Veje Textilfabrik

Kampmann, Kierulff & Saxild

Ingeniører & Entreprenører

Strandvej 144.

Charlottenlund.

Telf. Hellerup 7247.

J. N. Jepsens Boghandel

Tønder . Telf. 341

Stort Udvalg i saavel aktuel som
antikv. Litteratur om Sønderjylland

Oscar Christensen

Kolonial en gros

Kolding — Varde — Haderslev — Aabenraa

Harald Bo Bojesen

Boghandel

A A B E N R A A

**Støt de
sønderjydske Indsamlinger**
„M.“

Adda

Korsetterne virker slankende,
sitter eminent og er beha-
gelige i Brug.

I Serien:

Skrifter, udgivne af Historisk Samfund for Sønderjylland

er tidligere udkommet:

- Nr. 1 Erik Christensen: *Fra min Virksomhed i Tønder*. Kr. 3,— (Medlemmer Kr. 2,25).
- Nr. 2 *Bonden, der blev Landraad*. Minder fortalt af Domæneforvalter P. J. Refshauge: Kr. 4,— (3,—).
- Nr. 3 *Tønder gennem Tiderne I*. Kr. 12,— (9,—).
Tønder gennem Tiderne II. Kr. 10,— (7,—).
- Nr. 4 M. H. Nielsen: *Fra slesvigsk Fattigvæsens Fortid*. Kr. 6,— (4,50).
- Nr. 5 Troels Fink og Johan Hvidtfeldt: *Vejledning i Studiet af Sønderjyllands Historie*. Kr. 8,— (4,—).
- Nr. 6 *Navneregister til H. P. Hanssens Værker*. Udgivet af Johan Hvidtfeldt: Kr. 5,— (3,—).
- Nr. 7 *Aktstykker vedrørende Kreditanstalt Vogelgesangs Tilblivelse*. Kr. 4,50 (3,—).
- Nr. 8 Peter Kr. Iversen: *Vejledning for sønderjydske Lokalhistorikere*. Kr. 4,50 (3,—).

Af Sønderjydske Maanedsskrifts ældre Aargange findes endnu følgende Hefter til Salg:

Aarg.	Hefte	Nr.	Aarg.	Hefte	Nr.
2	Nr. 4, 8-9, 12.		13	Hefte Nr. 1-4, 6-12.	
— 3	— 1, 3-4, 9-10, 12.		— 14	— 1-6, 8-12.	
— 4	— 1-4, 6-12.		— 15	— 1-12.	
— 5	— 1-8, 10-12.		— 16	— 2-4, 7, 9-18.	
— 6	— 1-12.		— 17	— 1, 3-7, 9-12.	
— 7	— 1-12.		— 18	— 4-12.	
— 8	— 1-12.		— 19	— 1-11.	
— 9	— 1-12.		— 20	— 1-7, 9, 11-12.	
— 10	— 1-12.		— 21	— 1, 3-12.	
— 11	— 1-3, 5-9, 11.		— 22	— 1-12.	
— 12	— 1-5, 8-9, 11.				

Prisen er 50 Øre pr. Hefte; ved Bestilling af over 20 Hefter ÷ 20%.

NAKSKOV
SKIBSVÆRFT
NAKSKOV DANMARK

De Forenede Teglværker ved Aarhus. Aktieselskab
Tlf 644. Kontor: Parkallé 15, Aarhus. Tlf. 6444.
Facadesten, Tagsten, Radialsten, glass. Tagsten og Mursten

Paasch & Larsen, Petersen

Aktieselskab

HORSENS Telefoner: 207 -- 807 -- 808

A/S FAXE KALKBRUD

Frederiksholms Kanal 16 Telefon Central 9123

JORDBRUGSKALK

97 pCt. kulsur Kalk i Varen, som
den leveres - ca. 100 pCt. passerer 1 mm Sigte

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Sydfynske Jernbaner

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup { 13
18

Aktieselskabet

Dampmøllen Victoria

Odense

Aktieselskabet

Tapetfabriken „FIONA“

FAABORG

Thisted

Uldspinderi & Tæppefabrik A/S

AKTIESELSKABET

NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

KØBENHAVN F.

Sønderjydske
Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY A/S
HØJER

Snoghøj Gymnastik-
højskole
Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.
5 - Vinterskole.
Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krøgh

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkon-
trollens selvvirkende Kontrol

Antager Frøavlere

Carl M. Cohr's

Sølvvarefabriker

Aktieselskab

Fredericia

Th. Damberg

Cigar- & Tobaksfabriker A-S
Nykøbing M.

N. C. Kloster

Haderslev

Telf. 2210 - 2211

„CIMBRIA“

Tømmerhandel A/S
Aabenraa

Trælast - Bygningsarkitekt
Støbegods

Tlf. 2008 GTS 2007 KER 2008 BIBLIOTEK

Sorø Amtstidende

Dagligt Gennemsnits-Oplag
for 1. Halvår 1944 if. Dansk
Oplagsk. 17.091 Eksempl.

Akциденstrykkeri, Lystryksanstalt, Clichéfabrik, Bogbinder

Hovedkontor: Slagelse. Telf. 2000.

Hovedstadskontor: Telf. Palæ 4758.

Roskilde Dagblad

Byens og Egnens Blad
Søger De Husassistent eller anden Medhjælp. Ja avorter i
Roskilde Dagblad. Søger De Plads i Nærheden af Køben-
havn, faar De den bedst gennem en Annonce i Roskilde
Dagblad. Vort Trykkeri leverer Tryksage, af enaver Art.
Telefon Roskilde 601 (2 Linie)

Sparekassen i Nykøbing paa Falster

Langgade 5

Telefon 216

Spare- og Laanekassen for Hobro og Omegn

HOBRO — Telefon 13

Banken for Skanderborg og Omegn

Kontortid 10—3 Telefon 516, 517 og 518

Skanderborg

Sparekassen for Svendborg og Omegn

Svendborg

Stenhus Kostskole, Holbæk

Rektor Svend Larsen

Fra 1. August 1944 særskilt nyoprettet Gymnasie-
afdeling for Piger.

DET LOLLAND-FALSTERSKE JERNBANE-SELSKAB

HORSENS HAVN

- ◆ Mange moderne Stykgodskraner.
- ◆ 7,00 m Vanddybde.
- ◆ Havnen kan besejles Dag og Nat.
- ◆ Store Arealer ved Kaj og Jernbane-
spor ledige til Udleje.

Bornholms Tidende

Øens største og eneste Oplags-
kontrollerede Blad.

Telf. 121

Telf. 355

HEJMDAL

Landsdelens Blad

Læs

Dannevirke

Sønderjyllands ældste Blad

Landbostandens Sparekasse

Nykøbing F. Tlf. 197-1197

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Graasten Bank ^{A/S}

Kontortid 9—12 & 2—4

Lørdag 9—1

GRAASTEN

Aktieselskabet

Banken for Hobro
og Omegn

Aktieselskabet

Landbobanken i Skive
SALLING BANK

Kontortid: 9—12 og 2—5

Lørdag 9—2.

Telefon 700 . Skive

Horsens Landbobank ^{A/S}

Kontortid 9¹/₂-12¹/₂ og 2¹/₂-4¹/₂
HORSENS

Den lollandske Landbo- stands Sparekasse

NAKSOV Stiftet 1870

Indskudskapital ca. 61,0 Mill
Reserver ca. 3,8 Mill.

Kontorer i: Maribo Birkerød
Dannevirke Stokkemærke.